

21. Херсонська область. В області працює коаліція недержавних організацій, учасники якої реалізують профілактичні програми з проблем ВІЛ-інфекції/СНІДу за фінансової підтримки міжнародних організацій та фондів. Напрямки роботи зводяться до переліку основних, наведених вище при їх узагальненні. Кількісні показники не наведені. Інформація має описовий характер.

22. Хмельницька область. На території області працює 4 недержавні організації. За поданою інформацією основними напрямками діяльності є: первинна та вторинна профілактика, догляд, соціально-психологічний супровід ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. Вказано на те, що всебічно оцінити діяльність НУО неможливо через відсутність механізму контролю.

23. Черкаська область. Діяльність НУО на регіональному рівні оцінена, як досить ефективна, зокрема в організації роботи груп самопомогі, роботи з ВІЛ-позитивними людьми, наданні консультативної допомоги членам їх родин. Кількісні показники не наведені.

24. Чернівецька область. У області діє 3 НУО, що працюють у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу. Інформацію подано дуже стисло: наведено перелік організацій, напрямок роботи НУО та оцінено ефективність їх роботи задовільно. Обґрунтування (кількісне та якісне) відсутнє.

25. Чернігівська область. У області працює 5 НУО. Основні напрямки діяльності: консультування, соціально-медичний супровід ЛЖВ, зокрема, у виправних закладах, інформаційно-просвітницька робота щодо ВІЛ-інфекції/СНІДу, організація навчання, впровадження освітніх програм. Джерелами фінансування вказано благодійні внески фізичних та юридичних осіб, кошти Фонду «Відродження». Кількісні показники відсутні. Найефективнішою визначено діяльність Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД». Робота інших НУО з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу потребує більшої активності та цілеспрямованості.

26. м. Київ. У інформації надано перелік основних неурядових організацій, що працюють у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, та основні напрямки діяльності. Інформація подана стисло. Кількісні та якісні показники ефективності їх роботи відсутні.

27. м. Севастополь. Вказано дві НУО, що працюють у напрямку протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу. Основним завданням їх діяльності є організація профілактичної роботи та супроводу з представниками груп ризику. Зокрема, співробітники «Гавань Плюс» – відділення Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД», – своїми послугами охоплюють близько 800 ЛЖВ на рік. Вказано на відсутність контактів та взаємодії з Центром профілактики та боротьби зі СНІДом.

Узагальнивши інформацію про роботу, що проводять НУО в регіонах, можна виділити наступні основні напрямки їх діяльності:

- інформаційно-просвітницька робота з профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу (тренінги, навчання фахівців, впровадження нових освітніх програм, проведення інформаційних кампаній, тощо);
- профілактична робота серед груп ризику (СІН, ЖКС, ЧСЧ тощо), («зменшення шкоди», замісна терапія, реабілітація, консультування);
- догляд та підтримка людей, що живуть з ВІЛ-інфекцією/СНІДом (медико – соціальний та психологічний супровід, формування толерантного ставлення до ЛЖВ);
- моніторинг та оцінка;
- матеріальна, гуманітарна допомога, організація оздоровлення.

↗ Інформація з більшості регіонів про діяльність НУО, яка надійшла до Комітету з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним хворобам Мініс-

терства охорони здоров'я України, носить переважно описовий характер (АР Крим, Вінницька, Волинська, Закарпатська, Житомирська, Донецька, Львівська, Полтавська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ), що ускладнює здійснення аналізу ефективності діяльності громадських організацій, перш за все, за кількісними показниками (кількість проектів, що реалізується в області; загальна кількість охопленого послугами населення; розподіл за уразливими категоріями набувачів медико-соціальних послуг; залучених ресурсів, зокрема, коштів тощо). Найбільш повною на даному етапі оцінки є інформація, яка надійшла із Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Миколаївської, Рівненської, Харківської областей та із м. Севастополя. Це свідчить про намагання і спроби будувати та впроваджувати системні підходи щодо організації взаємодії державних установ з організаціями громадського сектору, що у свою чергу забезпечує інформаційну базу для моніторингу такої співпраці та оцінки її результатів з метою подальшого їх спільного використання у заходах по формуванню національної відповіді на виклики епідемії соціально небезпечних хвороб.

Література.

1. Лещенко В. В. Громадські лікарські організації як суб'єкти формування та реалізації державної політики України в галузі охорони здоров'я : автореф. дис.... канд. держ упр. 25.00.02 / В. В. Лещенко. – К.: НАДУ, 2009. – 20 с.
2. Матвійчук А. В. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства : автореф. дис.... канд. політ. н. 23.00.02 / А. В. Матвійчук. – К.: КНУ, 2008. – 20 с.
3. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Рева С. Участь громадськості у процесі формування та реалізації державної політики. Порівняння досвіду України та Польщі / С. Рева // Політ. менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 67–73.
5. Хожило І. І. Профілактика соціально небезпечних хвороб як напрям соціальної політики держави: монографія / І. І. Хожило. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – 253 с.

УДК 351.8

Наталія Сокур

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто особливості сучасного соціального та економічного стану щодо розвитку України. З'ясовано складову системи державного управління соціальною сферою. Зроблено висновок про те, що система державного управління соціальною сферою сконцентрована на вирішенні тих або інших соціальних проблем, заявлених суспільством або виявлених фахівцями державного управління.

Ключові слова: державне управління, регіональна політика, соціальна сфера, державне управління соціальною сферою, соціальні системи, соціальні зміни.

© Сокур Н.В., 2010.

Посилення інтересу до поглибленого аналізу регіональної проблематики в усіх її вимірах – одна з прикметних ознак розвитку сучасної науки державного управління. В Україні регіональні дослідження завжди були в центрі уваги науковців, і тому в цій галузі є значні здобутки, але все ж таки відчутна активізація регіоналістики відбулася саме в останні роки як відповідь на вимоги українського державотворчого процесу (3, 8).

Однією з найгостріших проблем перехідного періоду стало зростання масштабів бідності в країні. Після виходу економіки з кризи вдалося суттєво знизити рівень абсолютної бідності, проте масштаби відносної бідності, яка характеризує нерівність за доходами, залишаються на тому самому рівні. За такої ситуації представляє особливий інтерес комплексне дослідження бідності населення України на основі багатокритеріального підходу, що дає змогу всебічно оцінити явище в різних формах його прояву та може слугувати базою для розробки заходів державної соціальної політики щодо підтримки найбільш нужденного населення.

Існує ряд робіт, виконаних за сприяння Програми розвитку ООН (ПРООН), в яких обраховуються за загальноприйнятими у ООН методиками різноманітні індекси життя населення України – в цілому та по регіонах (5,10,11). Незважаючи на те, що розраховані у рамках програми ПРООН індекси не повністю пристосовані для України та піддаються справедливій критиці (7), відповідні доповіді ПРООН є досить важливими з огляду на необхідність порівняння ситуації із якістю життя населення в Україні та за кордоном.

Загальні проблеми державного управління соціальною сферою вивчали у своїх роботах такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Г. В. Атаманчук, В. Д. Бакуменко, Н. Р. Нижник, П. І. Надолішній, І. Ф. Надольний, О. Ю. Оболенський.

Проведений аналіз наукової літератури, яка з різних боків торкається питань державного управління соціальною сферою на регіональному рівні показав, що за наявності великої кількості досліджень, присвячених державному управлінню соціально-економічною (більше економічною) сферою регіонального розвитку, за наявності значної кількості досліджень із загальних проблем державного управління соціальною сферою, усе ще залишається багато невирішених питань щодо процедур, методів, засобів і принципів організації державного управління саме соціальною сферою на регіональному рівні. Існує значна кількість робіт, які присвячені висвітленню досить важкого стану соціальної сфери в Україні та у регіонах, але пропозиції щодо покращення цього стану та стану управління цією сферою значно відстають, на нашу думку, за кількістю та якістю від наявних проблем. Потребують також поглибленого вивчення питання організації ефективного управління на регіональному рівні та адекватного оцінювання цієї ефективності.

Саме тому метою статті є те, що держава має виробити чітку політику впровадження управлінських дій щодо розвитку такої сфери суспільного життя, як соціальна. Усе це зумовило постановку і вирішення наступних завдань:

- проаналізувати за якими напрямками поділяється регіональна політика та регіональна соціальна політика;
- охарактеризувати сутність поняття «державна регіональна політика»;
- виділити перспективи розвитку регіональної політики щодо соціальної сфери.

За напрямками регіональна політика поділяється на соціальну, промислову, аграрну, екологічну, гуманітарну, науково-технічну. В свою чергу, деякі з цих компонентів складаються з кількох складових елементів, які є відносно самостійними напрямками регулювання важливих територіальних процесів та сфер.

Наприклад, у рамках регіональної соціальної політики можна виділити політику соціального захисту, житлову,

демографічну, урбаністичну, рекреаційну, політику зайнятості. Структурними компонентами регіональної гуманітарної політики є національна, етнічна, культурна, освітня, міжконфесійна тощо (3).

Особливості сучасного економічного стану й розвитку регіонів України накладають відбиток на методичні підходи до оцінки, виміру рівня життя й виробленню регіональних напрямків державного управління соціальною сферою в різних регіонах.

Одним з найважливіших методологічних принципів є визнання за державним управлінням як специфічним видом діяльності функцій відновлення й відбиття.

Методологію прийнято визначати як певну сукупність наукових принципів, що забезпечує дослідницький процес необхідним набором методів і прийомів, за допомогою яких з'ясовується сутність явища або процесу, його рушійні сили та вектор розвитку. Методологію визначають також, як вчення про організацію діяльності. Таке визначення однозначно детермінує й предмет методології – організація діяльності. Потреба в методології виникає у випадку продуктивної діяльності людини, якою, безсумнівно, є й управлінська діяльність (6).

За своєю формою державне управління соціальною сферою являє собою систему, головний компонент якої – людина, що є одночасно й суб'єктом, і об'єктом цієї діяльності. Державне управління соціальною сферою – складно організована відкрита система, що самоорганізується, яка, як й інші живі системи, взаємодіє із зовнішнім середовищем та обмінюється з ним енергією, речовиною й інформацією. Завдяки взаємодії елементів системи в неї з'являються нові інтегративні якості, не властиві окремим її елементам, які змінюють її характер і функції.

У процесі державного управління соціальною сферою системний методологічний підхід є одним з основних, оскільки дозволяє комплексно вивчати вплив на соціальні процеси різних факторів та умов у їхньому взаємозв'язку (2). У його рамках стає можливим пояснити, які ж внутрішні й зовнішні механізми взаємодії цих структур.

Системна модель державного управління соціальною сферою повинна включати у вигляді шарів структури наступні елементи:

- органи державного управління;
- механізми й технології державного управління;
- практику управління.

Така модель демонструє взаємозв'язки між теорією, практикою, технологією й суб'єктом у системі державного управління соціальною сферою. Очевидно, що практична діяльність із вирішення проблем соціальної сфери будується відповідними органами державного управління на основі знання та реалізації основних механізмів і технологій управління. Причому в процесі застосування окремих технологічних рішень й осмислення результатів їхнього використання відбувається вдосконалення даних управлінських механізмів.

Динамічну складову системи державного управління соціальною сферою характеризують її особливості як соціального процесу. Процес можна визначити як послідовну серію дій, спрямованих на досягнення певних цілей і рішень необхідних для цього завдань. Серія соціальних явищ розглядається у вигляді процесу, якщо вони відбуваються в єдиному часі, існує причинно-наслідковий зв'язок між попередніми та наступними явищами, а підсумком їх настання є певні стійкі стани.

Взаємодії в системі державного управління соціальною сферою носять універсальний характер. Їхня специфіка полягає в тому, що при вирішенні соціальних проблем прямо або побічно зачіпаються всі види суспільних відносин і діяльності людей. Цей інтегрований і багатфункціональний вид діяльності держави містить у собі безліч форм і напрямків, використовує різні технології та методи, відповідаючи на різноманітні вимоги її об'єктів. Відповідно від дер-

жавних службовців потрібні знання й уміння по широкому колу питань в області соціальної політики та соціального управління.

Оскільки процес розвитку державного управління соціальною сферою в сучасній Україні має бути інноваційним як за формою, так і за змістом, варто виділити умови, що сприяють успіху нововведень у цій області діяльності та ведуть до підвищення ефективності державного управління соціальною сферою. Основними серед них виступають:

- пропрацьованість інноваційних програм, що вказують на етапи діяльності по впровадженню нового;
- наступність процесу державного управління на всіх його стадіях;
- зусилля органів управління, спрямовані на підтримку нововведень; наявність ресурсів здійснення нововведень;
- інноваційні установки безпосередніх учасників соціальних взаємодій тощо (4).

Завдяки універсальному й інноваційному характеру взаємодій у системі державного управління соціальною сферою, синтезу її структурних і процесуальних засад, стає можливим забезпечити рівноважність та динамізм систем, які здійснюють масштабні соціальні зміни в інтересах людей.

Взаємодії в системі державного управління соціальною сферою, як й в інших соціальних системах, піддані регулюванню як з боку вибору засобів і способів дії, так і з боку мети, на яку вони спрямовані. Регулювання засобів, використуваних для досягнення мети, пов'язане з нормами діяльності, а регулювання самих цілей – з її цінностями (1).

Процес державного управління соціальною сферою є процесом створення соціальних змін. Оскільки соціальні зміни припускають свідому діяльність з трансформації соціальних взаємодій або соціальної ситуації, важливо визначити їхній конкретний зміст. Ґрунтуючись на процесуальних та системних засадах державного управління соціальною сферою, можна визначити його в такий спосіб – це вид гуманістичної діяльності, що включає в себе широкий спектр взаємодій та управлінських впливів її суб'єктів, метою й результатом яких є позитивні для життєдіяльності людини та суспільства соціальні зміни, вирішення або нівелювання соціальних проблем.

Отже, все розмаїття видів соціальних взаємодій та соціальних відносин, що складаються на їхній основі, у системі державного управління соціальною сферою сконцентровано на вирішенні тих або інших соціальних проблем, заявлених суспільством або виявлених фахівцями державного управління (1). У широкому сенсі під соціальними проблемами розуміють всі соціальні явища, пов'язані з поведінкою людей у суспільстві, як у рамках норми, так і за її межами. У більш вузькому сенсі про проблему говорять, виявляючи руйнування стабільних соціальних зв'язків, коли її розвиток призводить до напруженості та конфліктів (9). У цьому випадку для виявлення соціальних проблем об'єктивний стан справ співставляють із нормою. Отже, за будь-якого підходу ці проблеми є частиною соціальних процесів, їхній зміст носить соціальний характер, а форма прояву є особистісною (наприклад, проблема росту розлучень у сучасному глобальному суспільстві й розпад конкретної родини, проблема мотивації підлітків до навчання та ін.).

Література.

1. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем / Под общ. ред. Е. Б. Кубко. – К.: Юринком, 1997. – 192 с.
2. Гладун З. С. Принципи державного управління / З. С. Гладун // Юридичний вісник. – 1997. – №4. – С. 95-98.
3. Долишній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долишній. – К.: Наукова думка, 2006. – 512 с.

4. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державно-го регулювання / О. Лапко. – К.: ІЕП НАНУ, 1999. – 211 с.

5. Національний звіт з людського розвитку – 2001: Сила суспільної взаємодії / ПРООН. – К., 2002. – 127 с.

6. Новиков А. М. Методологія / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: СИНТЕГ, 2007. – 668 с.

7. Рівень життя населення України / НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України; За ред. Л. М. Черенько. – К.: ТОВ «Видавництво Консультант», 2006. – 428 с.

8. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: регіональні дослідження / С. А. Романюк. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 168 с.

9. Теория и методология исследований социальных проблем / Отв. ред. Р. С. Гринберг, Т. В. Чубарова. – М.: Наука, 2005. – 189 с.

10. Human Development Report Ukraine 2008: Human Development and Ukraine's European Choice / UNDP Ukraine. – 2008. – 124 p.

11. Ukraine Human Development Report 2003: The power of Decentralization / UNDP Ukraine. – 2004. – 123 p.

УДК 35.08

Любов Титаренко

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗГЛЯДУ ФЕНОМЕНУ БЮРОКРАТІЇ

У статті автор аналізує соціально-психологічні аспекти державного управління як основи формування культурно-етичних, морально-психологічних цінностей державних службовців в напрямку розгляду феномену бюрократії та пошуку відповідних до проблем дослідження наукових теорій, які б могли слугувати орієнтирами у формуванні ефективнофункціонуючої системи державної влади.

Ключові слова: соціально-психологічні аспекти, державне управління, феномен бюрократії і бюрократизму, державний апарат і державне управління, успіх демократизації суспільства.

Метою цієї статті є аналіз соціально-психологічних засад державного управління в напрямку формування культурно-етичних, морально-психологічних цінностей державних службовців, спрямованих на розгляд феномену бюрократії та пошуку відповідних наукових теорій, які б могли слугувати змістовним теоретичним підґрунтям у формуванні ефективнодіючої системи державної влади.

Зважаючи на те, що в будь-який час і для будь-якої влади актуальним питанням є соціально-психологічні аспекти посадових осіб, що розкривають зміст здійснення управлінської діяльності, перед фахівцями державного управління постають проблеми відповідальності представників виконавчої влади. Крім того, визначення ефектив-

© Титаренко Л.М., 2010.